

N:o 26.

Ank. till Riksd. kansli den 2 mars 1908, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af områden, som därtill äro ur hälsosynpunkt otjänliga.

Till behandling af lagutskottet hafva hänvisats en inom Första Kammaren af herrar *Ax. Hedenlund, Alfred Sandwall, J. Gust. Richert och Gustaf Boman* väckt motion, n:r 12, samt en därmed lika lydande inom Andra Kammaren af herrar *Axel Vennersten, K. Beckman, Hugo Sandén, Erik Röing, E. A. Nilson, E. C. Kropp* och *Sixten Neiglick* afgifven motion, n:o 17, båda afseende åtgärder för förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af områden, som därtill äro ur hälsosynpunkt otjänliga.

Motionärerna hafva anfört följande:

»I vid sistlidne års riksdag af oss med föranledande af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående stadsplan och tomtindelning väckta motioner (F. K. n:o 47, A. K. n:o 195) hemställes bland annat, att

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 7 Saml. 24 Häft. (N:o 26.)

på lämpligt ställe i lagförslaget måtte införas stadgande, att Konungen skulle äga att på framställning af stadsfullmäktige eller allmän rådstuga meddela förbud mot nybyggnad å sådant område, som ur hälsosynpunkt finnes otjänligt till bebyggande.

Till stöd för motionerna i denna del anfördes:

'Då mark upplåtes till planlöst bebyggande, händer ofta, att såväl köpare som säljare äro ense om att uppsöka den för bebyggande minst lämpliga, men därför också billigaste marken. Enligt hvad erfarenheten visat, förläggas byggnadsplatserna ej sällan till områden, som ur hälsovårdssynpunkt äro fullkomligt otjänliga för bebyggande. Häraf kunna uppstå stora sanitära vådor för angränsande trakt. Emot detta missförhållande hjälpa ej bestämmelserna om byggnadsförbud, till dess plan upprättas, utan borde härvidlag ett absolut byggnadsförbud vara på sin plats. Att tillägga den jordägare, som drabbas af ett sådant förbud, rätt till skadestånd, torde ej erfordras. Hans mark har ju aldrig varit lämplig för bebyggande och han synes ej rättvisligen kunna göra anspråk på ersättning för det han förbjudes att begagna sin mark på olämpligt sätt. Med hänsyn till det ifrågasatta förbudets ingripande betydelse och vikten af att erhålla enhetlighet vid dess tillämpning synes det böra meddelas af Konungen.'

Vederbörande särskilda utskott, som afstyrkte förslaget, yttrade:

'Hvad beträffar det föreslagna förbudet mot nybyggnad å område, som ur hälsosynpunkt finnes otjänligt till bebyggande, måste utskottet vitsorda, att allvarliga olägenheter kunna uppkomma i följd af den nu rådande bristen på lagstiftning uti ifrågavarande hänseende. En bestämmelse i antydd riktning, hvilken ju skulle gå ut på att förhindra bebyggande af vissa områden, synes emellertid utskottet knappast hafva sin plats i förevarande lag, som inrymmer föreskrifter med afseende å ett områdes ordnande för bebyggande. Lämpligast torde bestämmelsen böra upptagas i hälsovårdsstadgan. Måhända kunna ock i byggnadsstadgan införas vissa föreskrifter i ändamål att för här afsedda fall främja samarbetet mellan byggnadsnämnd och hälsovårdsnämnd.'

Den mot motionerna välvilliga form utskottet gaf åt sitt afstyrkande har gifvit oss mod att redan nu ånyo fästa Riksdagens appmärksamhet på frågan. Det är dessutom uppenbarligen af stor vikt, att åtgärder till undanröjande af de påpekade missförhållandena snarast möjligt vidtagas, något, som bekräftas af erfarenheten från skilda orter.

Ifrågasättas kan, huruvida något skulle vara att vinna genom att såsom utskottet föreslog intaga förbudet i hälsovårdsstadgan, som ju endast

är af administrativ natur och således intet förmår gentemot den enskilda äganderätten. Af liknande skäl torde den andra af utskottet anvisade utvägen, vissa bestämmelsers upptagande i byggnadsstadgan, knappast föra till det åsyftade målet.

Ett byggnadsförbud af antydd art bör enligt vår uppfattning äga civillags kraft. Huruvida däremot det bör utfärdas såsom fristående lag eller anknytas till något redan befintligt lagstadgande, undandraget sig naturligen vårt bedömande. Vidare bör förbudet utsträckas att omfatta icke blott städer utan jämväl köpingar och municipalsamhällen.

Ytterligare utredning torde emellertid vara erforderlig, särskildt med hänsyn därtill att förbudet möjligen bör motsvaras af skyldighet för vederbörande samhälle att inom viss tid vidtaga åtgärder för exproprierande af det område förbudet omfattar, naturligen med vissa begränsningar i fråga om ersättningsbeloppet. För öfrigt kan utredningen gifva vid handen förefintligheten af andra till undanröjande af de öfverklagade olägenheterna lämpligare utvägar.

Då den ifrågasatta utredningen lämpligast torde verkställas af Kungl. Maj:t, tillåta vi oss föreslå, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta utredning om lämpligaste sättet att förekomma de sanitära vådor och andra olägenheter, som för städer och stadsliknande samhällen uppkomma i följd af bebyggandet af sådana områden, som därtill finnas ur hälsosynpunkt otjänliga, samt för Riksdagen framlägga de författningsförslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

En särskild form af vår tids utveckling är den snabba tillväxten af våra städer och den hastiga uppkomsten af tätt bebyggda samhällen af stadsliknande karaktär. Denna utveckling tager emellertid icke alltid behörig hänsyn till samhällenas bästa och deras befolknings hälsa, utan för äfven med sig sociala och hygieniska missförhållanden, som måste bekämpas.

Det torde vara ett faktum, att i städer och andra samhällen, där byggnadsverksamheten är liflig, det för erhållande af billiga byggnadstomter och af andra skäl ofta förekommer, att bostäder uppföras å platser, som därför äro ur hälsosynpunkt ganska olämpliga. Visserligen kan med vår tids tekniska hjälpmedel lämpliga bostäder ofta åstadkommas tämligen oberoende af byggnadsgrundens beskaffenhet. Sådana till buds

*Utskottets
yttrande.*

stående hjälpmedel anlitas emellertid icke alltid. Ofta sker bebyggande utan att erforderlig dränering föregått af det område, som bebygges, och icke sällan måste afsevärda kostnader nedläggas på torrläggning af bebyggd mark och bortledning från dylik mark af hälsofarliga ämnen, som, innan ännu bebyggande skett, kunnat med vida mindre omgång och uppoffring undanskaffas eller oskadliggöras. Nu anmärkta förhållanden kunna icke förhindras ensamt med tillhjälp af de i lagen angående stadsplan och tomtindelning af den 31 augusti 1907 meddelade stadganden om förbud mot nybyggnad, hvilka, för så vidt de lämpligen kunna tillämpas för nående af det nu ifrågavarande ändamålet, synas afse endast områden, med afseende hvarå fastställd stadsplan icke finnes eller, om sådan finnes, beslut fattats angående ändring af densamma, men fastställelse å beslutet ännu icke meddelats.

I likhet med motionärerna, anser utskottet särskilda åtgärder vara af behovet påkallade för rådande af bot å antydda missförhållanden; och synes det utskottet kunna ifrågasättas, om ej de föreskrifter, hvilka till förekommande däraf torde böra meddelas, lämpligen böra innehålla ej mindre provisoriskt eller definitivt verkande förbud att uppföra nybyggnad å af motionärerna åsyftad mark än äfven möjlighet och eventuellt skyldighet för stad och samhälle att under vissa villkor förvärfva sådan mark. Då de erforderliga bestämmelserna alltså synas komma att afse såväl stadigvarande inskränkning i som upphäfvande af bestående rättsförhållanden, lära de, såsom jämväl motionärerna framhållit, böra erhålla civillags natur.

Utskottet anser sig äga så mycket mera skäl att nu förorda en utredning, sådan den af motionärerna ifrågasatts, som densamma synes utskottet lämpligen kunna ske i samband med det nu pågående arbetet med revision af byggnadsstadgan för rikets städer, hvilken revision den 5 juli 1907 af Kungl. Maj:t uppdragits åt en för ändamålet tillsatt kommitté.

På grund af hvad sålunda förekommit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till förevarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning angående lämpligaste sättet att förekomma de sanitära vådor och andra olägenheter, som för städer och stadsliknande

samhällen uppkomma i följd af bebyggandet af sådana områden, som därtill finnas ur hälsosynpunkt otjänliga, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 2 mars 1908.

På utskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.